

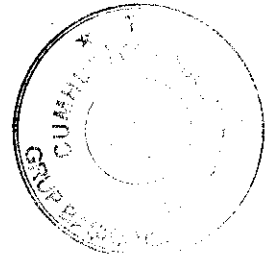
T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 29.06.2012
Sayı: 471

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifim gerekçesiyle ekte sunulmuştur. Gereğini arz ederim.29.06.2012

Av. Mahmut TANAL
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI				
Tali Komisyon				
Esas Komisyon	Anayasa			
Tarih:	6 Temmuz 2012		E. No: 2/756	
Yenm.Uzm.	Bşk.Yrd.	Başkan	Gn.Sek.Yrd.	Gn.Sek.
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
TBMM	<i>[Signature]</i>			

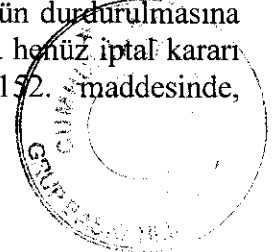
GENEL GEREKÇE

Hukuk Devletinin, Anayasa Mahkemesi'nin pek çok kararında vurgulandığı gibi, adaletli bir hukuk düzeni kuran, bunu sürdürmeyi zorunluluk sayan ve tüm etkinliklerde hukuka ve Anayasa'ya uygun davranan bir devlet olduğu, yargı yetkisinin etkinliğinin "karar verme" aracının da özgürce ve eksiksiz kullanılmasını gerektirdiği; "yürütmeyi durdurma" önleminin bu "eksiksiz kullanma" kapsamında yer aldığı, "dava" kavramı içinde yürütmenin durdurulmasının da bulunduğu, mahkemenin yürütmeyi durdurma yetkisinin davayı görüp karara bağlama yetkisi içinde bir aşama olduğu son kararı vermeye yetkili organın, davanın bir başka bölümü için karar veremeyeceğinin kabulü "yargı yetkisinin eksiksiz kullanılması" ilkesiyle bağdaşmadığı, yürütmenin durdurulması, yargılama evrelerinde yargının denetim etkinliğini artırıcı bir araç olarak yargı yetkisinin bütünlüğü içinde yer aldığı; Anayasa'nın üstünlüğü, yasama yetkisinin Anayasa kurallarıyla sınırlandırılmasını gerektirmiştir.

Anayasa yargısı, yasanın "üstün gücüne" karşı "anayasal denge aracı" olarak getirilmiştir. Bu denge işlevinin etkin biçimde yerine getirilmesi, "yargılama kapsamı içinde gerekli önlemleri alma" yetkisinin kullanılmasına bağlıdır. Tersine durumda Anayasa Mahkemesi, anlamsız bir denetim yapma durumuna düşer ki, bu da denetimin özünde kısıntı anlamına gelir. Oysa bu uygulamayı durdurma, yargısal denetimin etkinliğinin özünde var olan bir araç olduğu, yürürlüğü durdurma kararının "kamu yararını" ve "kamu düzenini" kollayıp gözeten niteliği de, Anayasa Mahkemesi'nin yargılamalarında gerektiğinde bu önleme başvurmasını zorunlu kıldığı, ister özel hukuk, ister kamu hukuku uyuşmazlıklarında olsun, yasalarda açıkça bulunmasa bile "önlem (tedbir)" yetkisinin varsayılmasının bir zorunluluk olduğu, anayasa yargısı yönünden de bunun kabulünün gerektiği, alınacak önlemin, kişi çıkarının yanında kamu yararının, hatta hukuk düzeninin koruyucusu olacağı açıktır.

Temelde, Anayasa Mahkemesine başvurmakla sağlanmak istenen sonucun Anayasa'ya aykırı olan yasaların biran önce uygulanmasına son verilmesinin ancak yürürlüğün durdurulması ile gerçekleşebileceği, bir yasanın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptal edilmesi gibi çok geniş bir yetkiyi Anayasa Mahkemesine tanıyan Anayasa ve Yasa koyucunun, daha hafif sonuçlar doğuracak olan uygulamayı durdurma yetkisini öncelikle tanımış olduğunun kabulü gerektiği, Anayasa Mahkemesi'nin yazılı kurallarda düzenleme bulunmasa bile, Anayasa'yı yorumlama işlevini anayasal yargı denetiminin isteklerine uygun olarak kullanıp uygulamayı durdurma kararı vermek yükümlülüğünde bulunduğu açıktır. Anayasa'nın 153. maddesindeki "iptal kararları geriye yürümez", "iptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz" ve "iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarih ayrıca kararlaştırılabilir" biçimindeki kurallar, Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğü durdurma kararı almasına engel olmadığı görülmektedir. Ayrıca geriye yürümezlik kuralının, yalnız söze bağlı kalınarak yorumlanması hukuk devleti ilkesine ve bu ilke içinde var olan adalet ve eşitlik ilkelerine aykırı sonuçlar verebileceği gibi itiraz yoluyla yapılacak denetimin amacına da ters düşeceği, oysa amaçsal yorum yapılırsa bu kuralın yürürlüğünü durdurma kararı verilmesine kuralın kazanılmış hakların korunması amacıyla getirildiği açıktır.

Anayasa Mahkemesi'nin vereceği yürürlüğü durdurma kararı, karar tarihinden önceki işlemleri etkilemeyeceğine göre kazanılmış hakların çiğnenmesi söz konusu olmayacağı, iptal kararlarının gerekçesi yazılmadan açıklanamayacağı kuralının da yürürlüğün durdurulmasına engel oluşturmayacağı, yürürlüğün durdurulması kararı verildiğinde ortada henüz iptal kararı yoktur ki açıklanmasının söz konusu edilebileceği, Anayasa'nın 152. maddesinde,

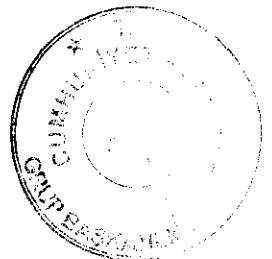

kendiliğinden işleyen bir tür yürürlüğün durdurulması kurumu getirildiği, gerçekten anılan maddeye göre itiraz yoluna başvuran mahkemenin davayı Anayasa Mahkemesi kararına kadar geri bıraktığı, bunun ise bir tür yürürlüğün durdurulması olduğu, görülmekte olan dava öznel bir hak ile sınırlı olsa da ilk derece mahkemelerinin kimi zaman tek yargıcına tanınan bir yetkinin Anayasa Mahkemesi'ne tanınmamasının düşünülemeyeceği, anayasa yargısının, yasama organını anayasal sınırlar içerisinde tutarak, demokrasinin sağlıklı işleyişini sağlayacak bir denetim türü olarak öngörüldüğü, bu zorunluluğun, kararların etkinliği yönünden de geçerli olduğu, bir yandan iptal kararlarının gerekçeleri yazılmadan açıklanamaması ve geriye yürümemesi, öbür yandan da Anayasa Mahkemesi'ne uygulamayı durdurma yetkisinin bulunmadığı savunmak önemli konularda kararların kimi zaman sonuçsuz kalmasına neden olduğu açıktır.

Anayasa'nın özüne ve amacına uygun olarak, hukukun üstünlüğünü, kararların etkinliğini korumak zorunda olan Anayasa Mahkemesi'nin bir yasa, Kanun Hükmünde Kararname ya da Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün yürürlüğünü durdurma kararı verebileceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin bu içtihadı ile anayasa yargısı alanında yürürlüğün durdurulması kurumu yerleşmiştir. Anayasa Mahkemesi bu içtihadını oluşturmadan önce konuya ilişkin ret kararlarında Anayasa ve Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Yasası'nda bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin bir yetkisinin bulunmadığı belirtiliyordu. Söz konusu kanun teklifi ile bu yetkinin kanunla Anayasa Mahkemesine verilmesi amaçlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi 21.10.1993 günlü kararından itibaren verdiği kararlarda, bir kanunun ya da denetime tabi diğer bir normun henüz iptal kararı verilmeden önce yürürlüğün durdurulmasına karar verilebilmesi için denetlenen normun Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde güçlü belirtilerin bulunması ve normun uygulanmasının ileride giderilmesi güç ya da olanaksız zarar ya da durumlara neden olma ihtimalinin bulunması gerektiğini koşul olarak aramıştır. Anayasa Mahkemesi'nin bu şekildeki içtihatları Anayasa'nın 125. maddesinde düzenlenen idari işlem hakkında verilecek yürürlüğün durdurulmasına karar verilebilmesi için aranan koşullarla benzerlik göstermektedir.

Konunun esasını çözmeye yetkili olan Mahkeme'nin yukarıda belirtilen her iki koşulun varlığı halinde önlem olarak yürürlüğün durdurulmasına ilişkin karar vermeye de yetkili olduğu kuşkusuzdur. Başka bir anlatımla, bir yasayı iptal edebilme yetkisine sahip olan organın, o yasanın yürürlüğünü durdurabilme yetkisine de sahip olduğunun kabulü gerekir. Bu yetki yargılama yetkisinin doğal bir sonucudur.

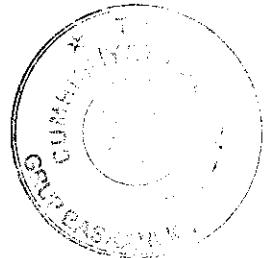

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- 30/03/2011 tarihli 6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununda Anayasa Mahkemelerinin yürürlüğün durdurulması kararı verebilmeleri amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

ANAYASA MAHKEMESİNİN KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 30/03/2011 tarihli 6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun 'a aşağıdaki ibare 45'nci madde olarak eklenmiş ve takip eden maddeleri buna göre teselsül etmiştir.

“Madde 45- Anayasa'nın özüne ve amacına uygun olarak, hukukun üstünlüğünü, kararların etkinliğini korumak amacıyla, denetlenen kanunun Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde güçlü belirtilerin bulunması ve normun uygulanmasının ileride giderilmesi güç ya da olanaksız zarar ya da durumlara neden olma ihtimalinde Mahkeme kanunun yürürlüğünün durdurulmasına karar verebilir.”

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

